

2022-06-17

Utbildningsdepartementet

Dnr: U2022/00477

u.remissvar@regeringskansliet.se
peter.edman@regeringskansliet.se

Remissvar – Centrala studiestödsnämndens redovisning av regeringsuppdrag om att ta fram en ny modell för beräkning av räntan på studielån (U2022/00477)

Sammanfattning

Akavia, som samlar 130 000 akademiker, motsätter sig bestämt förslaget om en ny modell för beräkning av räntan på studielån. Förslaget riskerar att höja trösklarna till studier och göra den högre utbildningen mindre lönsam för individen. Den föreslagna förändringen innebär dessutom ett avsteg från principerna i budgetlagen genom en problematisk retroaktivitet där nuvarande och framtida låntagare får betala en högre ränta för att finansiera ackumulerade kreditförluster.

Om regeringen ändå väljer att gå vidare med förslaget och en ny räntemodell införs bör det göras på ett sådant sätt att effekterna för nuvarande och framtida låntagare blir så skonsamma som möjligt och att nuvarande principer i budgetlagen i möjligaste mån följs.

Konsekvenser för studiemedlets rekryterande effekt (avsnitt 6:3 i delrapport 1 från CSN)

Akavia beklagar att CSN inte har fått i uppdrag att närmare analysera hur räntehöjningen påverkar viljan att börja studera eller att finansiera studier genom CSN-lån. Akavia anser att den föreslagna räntehöjningen riskerar att höja trösklarna till högre utbildning, inte minst för grupper som redan i dag är mindre benägna att söka sig till högre studier.

Som CSN pekar på har studenter med utländsk bakgrund en lägre lånebenägenhet än studenter med svensk bakgrund. Detsamma gäller barn till föräldrar med lägre utbildningsbakgrund samt yngre och äldre studenter. Akavia ser en risk att en höjning av CSN-räntan får särskilt negativa effekter för grupper som redan i dag är mindre benägna att söka sig till högre utbildning. Det skulle riskera att ytterligare förstärka den sociala snedrekrytering till högre utbildning som i dag är ett faktum.

Den högre utbildningens lönsamhet

Som återkommande internationella jämförelser visar är Sverige i dag ett av de länder där högre utbildning lönar sig allra minst. För många akademiker innebär det att utbildningen, sett till den totala livslönen, inte lönar sig.

Förslaget om en höjd ränta på CSN-lån innebär ökade kostnader för den enskilda och i förlängningen att högre utbildning blir ännu mindre lönsamt.

Grundläggande principer för statlig utlåning

En grundläggande princip i den svenska budgetlagen (2011:203) är att den ränta eller avgift som staten tar ut ska motsvara statens förväntade kostnad för lånet eller åtagandet. Som Riksgälden och Ekonomistyrningsverket påpekar i sin gemensamma skrivelse (*Riksgälden 2021/1025 och ESV 2022-00139*) innebär uppdraget till CSN att denna grundläggande princip frångås.

Akavia instämmer i kritiken från Riksgälden och Ekonomistyrningsverket och delar uppfattningen att förslaget innebär en problematisk retroaktivitet där framtida låntagare ska finansiera kostnader som tidigare utlåning har gett upphov till. De låntagare som får betala enligt den nya räntemodellen får dessutom betala en högre ränta än vad som var känt när de tog sina lån. Akavia ser en risk att de låntagare som berörs av den höjda räntan och i praktiken får betala extra för att täcka tidigare låntagares kreditförluster uppfattar modellen som orättvis.

Som CSN påpekar i delrapport 2 har riksdagen sedan tidigare beslutat att kreditförlusterna för studielån ska finansieras genom anslag. Det är ett principiellt viktigt beslut som Akavia anser bör stå fast.

Slutsats

Akavia anser att regeringen bör avstå från att införa den nya räntemodell som CSN har fått i uppdrag att utreda. Skälen till detta återfinns ovan. Om regeringen ändå går vidare med förslaget anser vi att det förslag till alternativ lösning som CSN presenterar (*avsnitt 5.1 Ändrade betalningsvillkor i delrapport 1 från CSN*) är att föredra. Det skulle innebära att den möjliga återbetalningstiden förlängs till 64 år i stället för 60 år. Det alternativa förslaget skulle dessutom innebära en lägre kostnad för CSN enligt myndighetens egna beräkningar.

Vidare anser Akavia att förslaget från Riksgälden och Ekonomistyrningsverket (*Riksgälden 2021/1025 och ESV 2022-00139*) om att låta CSN få disponera kreditreserven för att finansiera ackumulerade förluster vid övergången till en ny ränteberäkningsmodell starkt bör övervägas. På så sätt skulle räntepåslaget enbart behöva utgå från förväntade kreditförluster som genereras vid nyutlåning.

Akavia

Patrik Nilsson
chef Politik och Profession

Hanna Birath
sakkunnig

Marcus Karlén
ordförande, studerandesektion